

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Lib. III. Decretalium. In quo agitur De Rebus, quae in iudicium devenire solent, cujusmodi sunt, de vita et moribus Clericorum, ...

Schlüter, Georg

Augustæ Vindelicorum, 1708

§. 3. An, qui læsit infra dimidium justii pretii in conscientia teneatur læsionem reparare?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73045](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73045)

velificent, de quibus S. Ambrosius initio cit. c. 8. *Sicut ii, qui per insaniam mente translati sunt, non jam res ipsas, sed passionis suae phantasias vident; ita etiam mens avari, semel vinculis cupiditatis adstricta, semper aurum, semper argentum videt, semper reditus computat, gratius aurum intuetur, quam solem; ipsa ejus oratio, & supplicatio ad Dominum, aurum querit.*

§. 2.

De læsione ultra dimidium justii pretii.

1476 **C**um saepe contingat in contractu emptionis, & venditionis lædi vel Emptorem, ubi carius solvit rem, quam valeat; vel venditorem, cum valore rei, quam vendit, recipit minus justo pretio: quæstio hic est, quid requiratur, ut læsio dicatur *intra* vel *extra dimidium justii pretii*? Communis Doctorum tenet, ex parte *venditoris* contingere læsionem *ultra* dimidium justii pretii, si rem, quæ valet *centum*, vendidit *infra* quinquaginta; sic enim non attingit *medium* justii pretii, L. 2. C. de rescindenda vendit: atque adeo nec dimidia pars veri pretii soluta est; & tradidit ibi Glossa ab omnibus recepta.

1477 Difficultas est, quando censeatur *Emptor* læsus *ultra* dimidium? Fachinaus l. 2. controvers. c. 16. & alii censent, hoc non contingere, nisi rem valentem 100, emerit *ultra* 200; ratio est; quia læsio *ultra dimidium*, ex parte venditionis non est, nisi non acceperit veri pretii dimidium rei venditæ; ergo læsio *ultra dimidium* ex parte Emptoris non est, nisi non acceperit rem, cujus valor non attingat dimidium pretii numerati; sed hoc fit, quando accepit rem valentem 10. & solum dedit 200, ac non *ultra*: ergo.

1478 Contrarium tamen videtur probabilius; nam in contractu emptionis, & venditionis servanda est æqualitas inter Emptorem, & venditorem; ergo sicut venditor dicitur læsus *ultra* dimidium, quando dedit mercem dimidio majorem pretio; sic Emptor erit læsus *ultra*

dimidium, quando dedit pretium dimidio majus valore mercis, & ita tenet Covarr. 2. Variar. c. 3. n. 8. Molina tom. 2. D. 349. P. Ferdinandus Rebellus p. 2. de obligat. just. l. 9. q. 3. sect. 1. Lefsius l. 2. c. 21. D. 4. & alii communiter.

Ad rationem sententiæ contrariæ in 1479 n. 1477. *Æ*. LæSIONEM ex parte Emptoris debere attendi in eo, quod dedit ipse; non in eo, quod accepit; cum enim 50. sint dimidium summæ consistentis in 100; si dat *ultra* 150, dat dimidio plus non dando centum, & 50; dat solum dimidio plus, ubi res valet tantum centum, ergo si dat *ultra* 150, dat plus *ultra* dimidium, ergo læditur *ultra* dimidium. Quare, si venditor dat rem valentem centum, & pretium recipit *infra* 50. læsus est *ultra* dimidium, si enim accepisset tantum 50. non esset læsus *ultra*, sed tantum *in dimidio*; ergo similiter, si Emptor pro re valente 100. dedit pretium *ultra* 150, læsus est *ultra* dimidium, si enim dedisset tantum 150. non esset læsus *ultra*, sed tantum *in dimidio*.

§. 3.

An, qui læsit infra dimidium justii pretii in conscientia teneatur læsionem reparare?

Æ. **P**ER talem læsionem lædi justitiam commutativam consequenter nasci obligationem in conscientia reparandi damnum; Sic D. Thomas 2. 2. q. 77. a. 1. & alii communiter; nam jure naturæ æquum est, neminem cum alterius detrimento, & injuria fieri locupletior. L. *jure natura*. ff. de regul. juris; & ratio est, quia jure naturali æqualitas hoc contractu postulatur, quam stricta justitia directe querit; quo posito communis tenet, quod omnis actio, per quam inducitur inæqualitas, strictè justitiæ apponatur; sed per læsionem etiã *infra* dimidiũ inducitur inæqualitas; si enim merces valent centum, & in pecunia pro pretio recipiuntur 130, licet excessus supra centum, sit *infra* dimidium justii pretii, est tamen simpliciter *ultra* justum pretium, nem-

nempe 100, consequenter facit inæqualitatem, ut venditor plus; Emptor, minus habeat, quam cuiusque jus permittat, vel exigat; ergo læsio etiam infra dimidium opponitur strictæ iustitiæ; at actio strictæ iustitiæ inducit obligationem inducendi æqualitatem per restitutionem læso faciendam: ergo.

1481 Dices: naturaliter licitum est contrahentibus, se in pretio decipere, L. in causas. §. Idem Pomponius. ff. de Minoribus, & L. Item si pretio. 22. §. fin. ff. locati, ibi: quemadmodum in emendo, & vendendo, naturaliter concessum est, quod pluri sit, minoris emere; quod minoris sit, pluri vendere, & ita invicem se circumscribere: ita in locationibus quoque & conductionibus juris est: ergo licita erit deceptio infra, seu intra dimidium; non autem ultra; nam hæc deceptio reparatur, ut dicitur in L. Rem. 4. C. de rescind. vendit. ibi: Rem majoris pretii, si tu, vel Pater tuus, minoris distraxerit, humanum est, ut vel pretium te restituente emptoribus, fundum venundatum recipias auctoritate iudicis intercedente; vel, si emptor elegit, quod deest justo pretio, recipias. Minus autem pretium videtur, si nec dimidia pars veri pretii soluta sit. Deinde deceptio intra dimidium, cum parum à justo distet, remissa censetur à venditore, vel Emptore juxta illum aphorismum. apud P. Saà. V. Venditio n. 20. Quod parum est, cendetur emptor, & venditor condonare invicem.

30 R. Cum glossa in dict. L. in causa Lit. Y. circumscriptioem, jure civili in contractibus, permissam esse; jure autem conscientiæ omnem circumscriptioem, seu circumventionem, esse illicitam; unde ibid. hæc tamen circumscriptio, inquit, cujus hic sit mentio, non est dolus, sed prudentia, & industria quedam tantum æconomica, studiumque aliquod, tantum rei familiaris augenda; hoc intelligendo juxta commune hominum votum; natura enim contrahentium omnium hæc est, ut velint in vendendo, & emendo lucrum aliquod facere. Licere igitur ibi idè est, ac permissum, prout hoc importat indulgentiam pœnæ; sed non culpæ; non enim omne, quod licet impunè (hoc est, quod non punitur) honestum est, & immune à culpa contra con-

scientiam; L. non omne. ff. de reg. juris; sic in pluribus locis licet (hoc est) permittitur impunè, aliquid fieri, esto non fiat licitè, seu honeste. Quod autem dicitur ex P. Saà, intelligendum est de læsione minima, concurrentibus indicis, alterum non esse invitum.

Dices 2. Lex humana optime potuit, ad vitandas lites, & animarum pericula, 1482 statuere, ne lædens infra dimidium justii pretii haberet obligationem restituendi; tametsi peccatum committeret; ergo tali casu nulla est obligatio conscientiæ restituendi acceptum ultra justum pretium, si sit infra dimidium. ant. prob. lex humana potuit, titulo præscriptionis, dominium rei uni auferre, & alteri dare; ergo etiam ab illa restituendi obligatione liberare. R. N. ant. quia talis lex foveret peccatum, & injustitiam; præterquam, quod ad cavendas lites satis provisum sit, læso infra dimidium, pro hac damnificatione negando actionem, in foro externo contentioso; periculis animarum sufficienter cautum est constituto beneficio præscriptionis ex bona fide, quæ non intervenit in graviter lædente infra dimidium justii pretii.

Dices 3. saltem in foro Ecclesiastico, 1483 læsis infra dimidium concedetur actio contra læsores ad reparandum damnum. Nam Ecclesia non patitur aliquid fieri ultra justitiam; Judex enim Ecclesiasticus cogere potest quemlibet laicum per censuras, ut desistat à peccato mortali; sed lædens graviter infra dimidium peccat mortaliter, & non restituens persistit in peccato mortali; ergo. R. de casu læsionis infra dimidium justii pretii non extare textum in sacris canonibus, quo læso decernatur actio (saltem regulariter) in hoc foro; sed solum, quando læsio est ultra dimidium, de quo postremo extat hoc tit. geminum capitulum; primum quidem c. cum dilecti 3. alterum c. cum causa. 6. h. t.

Cum enim Canonici Belluacenses, 1484 contra Abbatem Cariloci, quererentur, quod à quibusdam eorum (Capitulo in communi necsciente, nec consentiente) sylvam quandam emissent pro

pro decem libris, quæ valebat 40. *marcas*; eamque causam Pontifex Morinensi Episcopo, & Decano Remensi commisit, &, Episcopo impedito, Decanus procedens per testes deprehendisset, sylvam minus dimidia justii pretii parte comparatam fuisse, Canonicis Belluacensibus illam adjudicavit, eosque in possessionem induxit: sed Pontifex, re ad se rursus delatâ (quia in arbitrio Emptoris est in hoc casu, si velit *supplere justum pretium*, aut *venditionem rescindere*, Decani sententiam, tanquam juri contrariam, irritando, possessionem Monachis judicat esse reddendam, salva Canonicis contra Monachos manente quæstione super deceptione pretii, vel consensu Capituli non habito; & quavis alia rationabili causa: hic Alexander III. in dict. c. *Cum dilecti*; & cum constaret Monasterium S. Martini in venditione aliqua, facta civibus Viterbiensibus, *ultra* dimidium justii pretii fuisse deceptum, decernit Pontifex, ut præfati cives, aut recepto pretio possessiones venditas restituerent; aut supplerent, quantum constaret, tempore venditionis justo pretio defuisse.

1485 Ex his communiter deducitur etiam jure Ecclesiastico, Emptori, vel venditori, læso *ultra* dimidium justii pretii, subveniri, & actionem concedi, ut vel rescindatur contractus, vel suppleatur defectus; ex hoc autem complures inferunt, deceptionem *infra* dimidiam justii pretii partem, tanquam minus malum impunè permissam esse, ne *majus malum*, id est Reipublicæ perturbatio per lites innumeras sequatur; non tamen, tanquam licitam approbari, cum lædens peccet mortaliter contra justitiam, & ad restitutionem teneatur.

1486 Not. autem, cum læsus *ultra* dimidium contra læsorem agit, eum non debere *determinatè* petere *rescissionem contractus*, aut *determinatè* *supplementum* pretii; sed *alternativè*, nimirum vel hoc; vel illud; ideo enim Pontifex (in cit. *Cum dilecti*) sententiam Decani, tanquam juri contrariam irritavit, quia non in arbitrio venditoris (qui in isto casu læsus erat) sed Emptoris est, si velit supplere justum pretium, aut venditionem rescindere, quibus positis: Resp. ad arg. in n. 1483.

dist. ant. saltem in foro Ecclesiastico, læsis *infra* dimidium concederetur actio *indirecta* contra læsorem ad reparandum damnum C. *directa*, N. nam pro hoc casu non habetur ulla dicti juris dispositio. Dixi *indirecta*, nimirum per viam denuntiationis, factæ Judici Ecclesiastico, ut lædens obligationi, quam habet in conscientia, læsionem reparandi, satisfiat, id, quod probat ratio in dict. n. 1480. ita Rebellus cit. l. 9. q. 3. sect. 2. Molina D. 349. & alii.

Dixi Superius n. 1483. læsio *infra* dimidium de jure canonico, *regulariter* non concedi actionem in foro contentioso; nam in aliquibus casibus secus est, 1. si læsio provenit ex fraude, vel dolo; tali enim casu læsus agere potest vel ad rescindendum contractum, vel ad suppleendum pretium, de quo V dicta à n. 1484. Deinde, quando læsio est in pretio legitimo, seu lege taxato; nam cum hoc consistat in indivisibili, cui contraria est læsio *infra* dimidium, læsus id indicans Judici (cujus est curare observantiam legum, præsertim spectantium commoditatem civium) Judex compellere debet lædentem, vel rescindere contractum, vel supplere pretium; ita Salas in tract. de Empt. D. 27. n. 5. 3. Si læsio est *infra* dimidium, in æstimatione rerum dotalium, ut tenet Fachinaus lib. 2. c. 29. ex L. *jure succursum*. ff. de jure dotium, ibi: *Si in dote danda circumventus sit alteruter, & majoris annis 25. succurrendum est, quia bono, & a quo non conveniat, aut lucrari aliquem cum damno alterius; aut damnum sentire per alterius lucrum.* Item L. *Si res æstimata*, §. 1. ff. cod. & L. *si circumscripta*. C. soluto matrimonio; quia tamen hæc leges non loquuntur de casu læsionis *infra* dimidium, non videntur probare exceptionem à communi regula, læso negante actionem, nisi sit *ultra* dimidium; affirmativa tamen communis est, & videtur usi recepta. 4. in casu, quo *infra* dimidium læsus est minor, nam ei succurritur restitutione in integrum ex toto titulo ff. de Minorib. & C. de integr. restitut.

Quæstio ulterior est, qualiter læsus *ultra* dimidium justii pretii succurratur? Resp. de hoc agi L. 2. C. de rescindenda vendit. ibi: *Rem majoris pretii, si tu, vel*

vel pater tuis minoris distraxerit, humanum est, ut, vel precium te restituentem emporibus, fundam venundatam recipias, auctoritate iudicis intercedente; vel, si Emptor elegerit, quod deest iusto pretio, recipias; minus autem pretium esse videtur, si nec dimidia pars veri pretii soluta sit. Dispositio huius legis, esto non faciat mentionem Emptoris, communi Doctorum sensu etiam ad illum extenditur; cum æquè inhumanum sit, ut tantam lationem toleret emptor, ac ut Venditor, & aliunde, inter utrumque spectanda sit æqualitas. Cum autem hæc læsio fieri possit tripliciter, nimirum ex dolo antecedente, seu dante causam contractui, 2. ex dolo incidente. 3. si ex mero errore, in æstimatione pretii, qualiter tunc læsus iuvare possit, & debebat? deduci potest ex dictis.

ARTICULUS IV.

An contractui emptionis, & venditionis adjici possit pactum retrovendendi, vel redimendi?

1489 **H**oc pactum adjici potest vel in favorem Emptoris (ut reddita recepta recipiat idem pretium, quo eam emit) vel Venditoris, ut recipiat rem, reddito pretio, quo vendidit; vel in favorem utriusque. Circa istam questionem movetur 1. aliquid in c. ad nostram s. h. t. ubi videtur tale pactum improbari. Nam cum R. Laicus, à quodam M. mutuum acquirere, sive recipere vellet; Creditor, ne per canonem, contra Usurarios editum, deinceps posset conveniri, ab eodem domos, & olivas recepit titulo emptionis (etsi reverà contractus esset Usurarius) quia Creditor debitori promisit, quòd, quandoque à septennio usque ad novennium daret 40. uncias tarenorum (quæ vix dimidiam iusti pretii partem continebant) domos ei restitueret, & olivas: Pontifex fraude, & dolo (qui nemini patrocinari debet) intellecto, mandat, si res ita se habet, instrumento venditionis in fraudem dicti canonis, contra usurarios confecto, non obstante, prædictum M. ad restituendas domos, & oli-

Tom. III.

vas, hæredi defuncti debitoris, per poenam, Concil. Lateran. contra Usurarios, promulgatam, compelli.

Econtra videtur favere Clementina 1490
1. h. t. inter communes, huius hic est casus apud Wagnereck in eandem: Clerus, Nobiles, ac incolæ Civitatis, & Diocesis Wratislaviensis Pontifici proposuerunt. 1. quòd à centum annis citra, & supra, per tempus immemorabile, in eadem civitate, ac Diocesi & partibus vicinis, consuetudo rationabilis, & præscripta, introducta fuerit, ut Principes, Barones, milites, pro utilitate, aut necessitate sua, personæ Ecclesiasticæ, aut seculari; collegio autem alicui, aut communitati super bonis suis, & dominiis, vendere solerent annuos census, unius, vel plurium marcarum, aut grossorum monetae consuetæ, per decem, undecim; aut quatuordecim, aut plus, vel minus, secundum temporis qualitatem, prout inter se convenerant.

2. Quòd Venditori ejusmodi, summa 1491 in pecunia numerata solvi consueverit, bonis in ipso contractu expressis, pro tali censu in perpetuum obligatis. 3. quòd semper venditoribus in eodem contractu data fuerit facultas, ut ipsorum consensu in toto, vel in parte, pro eadem summa pecuniæ, quam ab Emptoribus receperunt, quandoque vellent, liberè possent contractum extinguere, & rem redimere; 4. quòd ad ejusmodi extinctionem venditores inviti nequaquam per emptores adstringi valerent, etiam ipsis possessionibus, & bonis obligatis, penitus interemptis, aut destructis; 5. huiusmodi contractum emptionis, & venditionis censuum per Episcopos Wratislavienses, & Dominos temporales, tanquam licitum, & communi utilitati deservientem, sæpius confirmatum, pariter & approbatum; 6. sub ejusmodi censibus, plurima beneficia, & officia Ecclesiastica, collegia Canonicatus, præbendas, digni &c. de expresso consensu Dominorum temporalium erecta, dotata, & fundata esse.

7. Venditores eorundem censuum 1492 nunquam poenis Ecclesiasticis, quibus sponte se submiserunt, ad solutionem compulsos fuisse; nunc tamen nonnul-

Y y los